

«Άμνετ» της Μάγκι Ο' Φάρελ (κριτική)

5 Φεβρουαρίου 2023

Για το μυθιστόρημα της Μάγκι Ο' Φάρελ «Άμνετ» (μτφρ. Αύγουστος Κορτώ, εκδ. Ψυχογιός). Στην κεντρική εικόνα, στιγμιότυπο από την ταινία για τον Ουίλιαμ Σαίξπηρ «All Is True» (2018).

Γράφει ο Κ.Β. Κατσουλάρης

Άμνετ, ήταν το όνομα του γιου του Ουίλιαμ Σαίξπηρ και της Άγκνες Χάθαγουεϊ, ένα από τα τρία παιδιά τους, το οποίο έχασαν μόλις στα έντεκα χρόνια του, πιθανότατα από την πανδημία της εποχής, τη βουβωνική πανώλη. Το γεγονός, όσο τραγικό κι αν είναι, ήταν σύνηθες: ο ίδιος ο Σαίξπηρ άλλωστε, το τρίτο από οκτώ παιδιά, δεν γνώρισε ποτέ τις δυο μεγαλύτερες αδελφές του. Και δεν θα γινόταν ιδιαίτερη μνεία στον άτυχο Άμνετ, ούτε θα είχε γραφτεί αυτό το μυθιστόρημα, αν τέσσερα χρόνια από τον θάνατό του, δεν παρουσιαζόταν στο Λονδίνο μια τραγωδία που είχε στον τίτλο της το όνομα του χαμένου παιδιού. Άμλετ και Άμνετ ήταν στην ουσία το ίδιο όνομα εκείνα τα χρόνια...

Ο Άμνετ έχει μυαλό ξουράφι

Πώς γεννιέται ένα σπουδαίο έργο τέχνης; Πού βρίσκονται οι πηγές του; Είναι ο Άμλετ, το διασημότερο και για πολλούς καλύτερο έργο του Σαίξπηρ, με κάποιον τρόπο αυτοβιογραφικό;

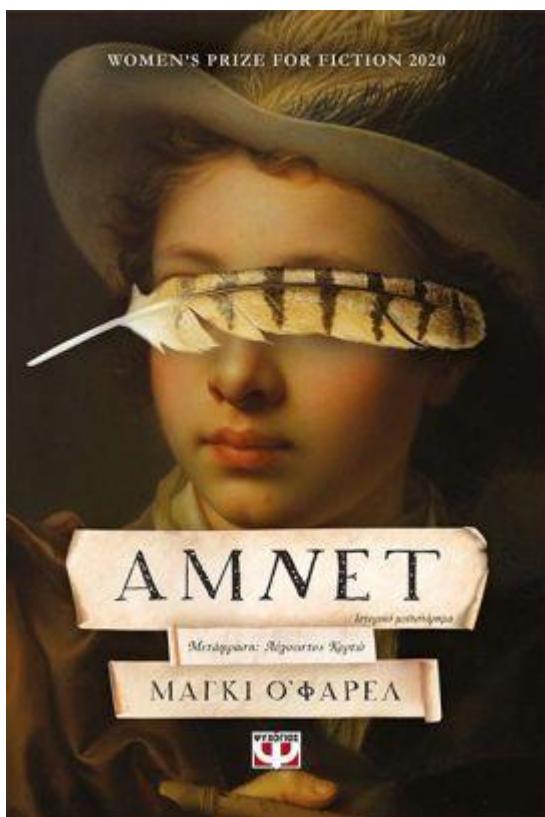
Η Ιρλανδή, πολυβραβευμένη συγγραφέας, Μάγκι Ο' Φάρελ επιχειρεί μια βαθιά και πειστική απάντηση και σε αυτά τα ερωτήματα. Άλλα το πραγματικό θέμα της είναι άλλο: στο κέντρο του βιβλίου της δεν βρίσκεται ο διάσημος δραματουργός, ο οποίος συστηματικά δεν κατονομάζεται. Στο κέντρο του βιβλίου βρίσκεται μια γυναίκα, μια μορφή εντελώς ξεχωριστή, ένας εντυπωτικός και έξοχα φτιαγμένος χαρακτήρας, η γυναίκα του Σαίξπηρ και μητέρα των τριών παιδιών του, η Αν Χάθαγουεϊ.

Τα τεράστια κενά για τη ζωή και την προσωπικότητα της Άγκνες αφήνουν ελεύθερο χώρο στη συγγραφική φαντασία, κάτι που η Μάγκι Ο' Φάρελ εκμεταλλεύεται εις το έπακρον.

Για την πραγματική Αν, ή σωστότερα, Άγκνες Χάθαγουεϊ, γνωρίζουμε ελάχιστα: Ξέρουμε ότι ήταν είκοσι έξι χρονώ όταν παντρεύτηκε τον δεκαοκτάχρονο Ουίλιαμ, και πως την ημέρα του γάμου τους ήταν ήδη τριών μηνών έγκυος στο πρώτο τους παιδί. Ξέρουμε επίσης ότι λίγα χρόνια μετά έφερε

στον κόσμο δίδυμα, που τα βάφτισαν Τζούντιθ και Άμνετ προς τιμήν του Φούρναρη του Στράτφορντ, και της γυναίκας του.

Τα τεράστια κενά για τη ζωή και την προσωπικότητα της Άγκνες αφήνουν ελεύθερο χώρο στη συγγραφική φαντασία, κάτι που η Μάγκι Ο' Φάρελ εκμεταλλεύεται εις το έπακρον: Πλάθει το πορτρέτο μιας γυναίκας, της οποίας η πραγματική μάνα ήταν μια αλλοπαρμένη φιγούρα, ένα ξωτικό του δάσους, μια μορφή φτιαγμένη από την ύλη των μύθων, των φόβων και των ονείρων των ανθρώπων του Μεσαίωνα. Το δάσος, τα χρόνια εκείνα, ήταν ακόμη μαγεμένο...

Το δάσος

Τόσο το πορτρέτο της μητέρας της Άγκνες, όσο και της ίδιας της συζύγου του Σαΐξτηρ, είναι σκέτη μαγεία. Λογοτεχνική μαγεία. Βγαλμένες από ένα σύμπαν αποσιωπημένο, γεμάτο προλήψεις και φοβίες για τη θηλυκότητα και τις ποικίλες εκφάνσεις της, οι δυο αυτές γυναίκες προικίζονται με χαρίσματα και ικανότητες που τις φέρνουν σε σύγκρουση με την μικρή κοινωνία του χωριού: η εποχή κατά την οποία γυναίκες σαν κι αυτές καίγονταν στην πυρά, δεν είναι μακριά.

Όταν ο νεαρός Ουίλιαμ αντικρίζει για πρώτη φορά την Άγκνες, θαμπώνεται: βλέπει ένα πλάσμα που βρίσκεται πέραν του κόσμου τούτου: στο γαντοφορεμένο χέρι της κρατάει ένα γεράκι, ένα κιρκινέζι, ενώ από το φαρδύ φουστάνι της κρέμονται ρίζες, βότανα και φυτά. Μια νύμφη, βγαλμένη, θα

έλεγε κανείς, από πίνακα της Αναγέννησης.

Το σμίξιμό τους, φυσικό και αναπόφευκτο, θα φέρει στον κόσμο το πρώτο τους παιδί, τη Σουζάνα. Για να τη γεννήσει, κι ενώ εκείνος απουσιάζει, η Άγκνες καταφεύγει στο αληθινό σπίτι της: στο δάσος.

Η περιγραφή αυτής της δεύτερης γέννας, παρουσία μονάχα γυναικών, της πεθεράς της και μιας μαμής, είναι από κάθε άποψη συγκλονιστική.

Η γέννα

Κι όμως, ακόμη και οι ωδίνες της γέννας, δεν είναι τίποτε μπροστά στον πόνο που θα έρθει, στον πόνο για την απώλεια του γιου της, χρόνια αργότερα. Θα προηγηθούν πολλά, χαρές και λύπες, μια ολόκληρη ζωή, στην οποία η Άγκνες, όπως ακριβώς και η μητέρα της, γίνεται πρακτική γιατρέσα, και θεραπεύει με βότανα και μαντζούνια όσους προστρέχουν σε κείνη καθημερινά.

Κορυφαία στιγμή αυτής της νέας ζωής, με τον Ουίλιαμ και πάλι φευγάτο, είναι η γέννηση των διδύμων – γέννα που παρολίγο να της κοστίσει τη ζωή. Η περιγραφή αυτής της δεύτερης γέννας, παρουσία μονάχα γυναικών, της πεθεράς της και μιας μαμής, είναι από κάθε άποψη συγκλονιστική. Και προοικονομεί μια αντίστοιχη σκηνή, ακριβώς μετά τον χαμό του μικρού Άμνετ. Τότε, στις προετοιμασίες για την ταφή του αγοριού βρίσκονται και πάλι οι γυναίκες, κάθε ηλικίας: οι άντρες είναι εξαφανισμένοι, απόντες, εκτός κάδρου. Λες κι ο θάνατος, όπως ακριβώς κι η ζωή, ήταν αποκλειστικά γυναικεία υπόθεση.

Προηγείται βέβαια η μεγάλη σεκάνς κατά την οποία η Άγκνες, καταβάλλοντας υπεράνθρωπες προσπάθειες, πασχίζει να σώσει την κόρη της, την Τζούντιθ, από την πανώλη – και τα καταφέρνει. Χωρίς όμως να αντιληφθεί εγκαίρως ότι, στο μεταξύ, έχει προσβληθεί, και αρρωστήσει βαριά, το αγόρι από τα δίδυμα, ο άτυχος Άμνετ.

Ο θάνατος

Αν και ο θάνατος παιδιών, όπως και γυναικών στη γέννα, ήταν κοινό νόμισμα εκείνα τα χρόνια, η απώλεια του Άμνετ σαρώνει εκ βάθρων την ύπαρξη της Άγκνες. Η διάθεση για ζωή σβήνει μέσα της, μαζί με το εσωτερικό φως που της έδινε την ενόραση της θεραπεύτριας, το χάρισμα να προσφέρει παρηγοριά και ίαση. Έχει ευτυχώς ακόμη τις κόρες της, τη μεγάλη της, τη Σουζάνα, και το επιζήσαν από τα δίδυμα, την Τζούντιθ. Με αυτές ως στηρίγματά της καταφέρνει αργά κι επώδυνα να ορθοποδήσει, χωρίς να γίνεται ποτέ ξανά ο ίδιος άνθρωπος.

Μέχρι που κάποιος έρχεται να της μηνύσει ότι ο άντρας της, που ζει σχεδόν μονίμως πια στο Λονδίνο, και μεγαλουργεί, έγραψε, λέει, ένα έργο, μια τραγωδία, που έχει ως τίτλο το όνομα του γιου τους, του Άμλετ.

Πηγαίνοντας για πρώτη φορά στο Λονδίνο, η Άγκνες θα βρεθεί στο κατάμεστο θέατρο, στη νότια όχθη του Τάμεση. Εκεί, στο περίφημο Γκλομπ, θα δει στη σκηνή τον άντρα της να παίζει τον νεκρό πατέρα του Άμλετ – ένα φάντασμα. Τι παράξενη αντιστροφή είν' αυτή;

Άμλετ

Κι όμως, λίγο αργότερα, όταν η Τραγωδία ολοκληρώνεται, κι όταν όλες οι εντυπώσεις μέσα της κατακάθονται, αρχίζει να αντιλαμβάνεται το βαθύτερο νόημα αυτής της παράδοξης αντιστροφής. Σκοτώνοντας τον πατέρα και ζωντανεύοντας τον γιο, ο άντρας της, ο Ουίλιαμ Σαιέπηρ επιχειρεί έτσι τη δική του εξιλέωση, τη δική του κάθαρση: «Η Άγκνες καταλαβαίνει ότι έκανε ό,τι θα ήθελε να κάνει ο κάθε πατέρας, να ανταλλάξει το μαρτύριο του παιδιού του με το δικό του, να πάρει τη θέση του, ώστε το αγόρι να ζήσει».

Το Άμνετ, της Μάγκι Ο' Φάρελ, μεταφέρθηκε στη γλώσσα μας σε πληθωρικά και απολαυστικά ελληνικά από τον Αύγουστο Κορτώ, και κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Ψυχογιός. Πίσω από τη μαρκίζα που γράφει Ουίλιαμ Σαιέπηρ, κρύβεται ένα συγκινητικό και πρωτότυπο μυθιστόρημα για το πώς οι γυναίκες κινούσαν και κινούν τον κόσμο, ζώντας στη σκιά των αντρών. Είναι ένας ύμνος για την άγρια και ελεύθερη γυναικεία φύση, που είναι ανήσυχη και γοητευτική, αδέσμευτη και ιαματική.